

Мовна вікторина

«Подорож океаном рідної мови»

Підготувала: вчитель-методист української мови Попова С.І.
Пшеничне -2016 р.

Скажу я вкотре, хоч уже й обридло:

На мову не бува престижних мод.

Допоки є в нас мова, ми — не бидло,

Не покручі й безбатченки — Народ!

(Валентина Сторожук)

Мета: повторити і закріпити знання із лексикології, фразеології, морфології, усної народної творчості, збагачувати словниковий запас учнів; розвивати логічне та образне мислення, пам'ять, увагу, спостережливість, кмітливість; виховувати культуру мовлення, любов до рідної мови, рідного краю, його традицій, почуття поваги до всього свого, українського, бажання розмовляти рідною мовою, повагу до народної мудрості, згуртованості, відповідальності за спільну справу, пробудити почуття національної свідомості. Навчати дітей розуміти і збагачувати рідну мову, формувати розуміння того, що українська мова - наш скарб. Розширювати знання про красу і багатство української мови. Пробудити почуття національної гідності.

Форма проведення виховного заходу: вікторина.

Обладнання: комп'ютер, скринька з прислів'ями, конверти із завданнями, вислови про мову; музичний супровід.

Хід заняття

1-й ведучий. Багата і барвиста мова українського народу. Мова - то краса нашого життя, – наше майбутнє. Рідне слово – це невмируще джерело, з якого ми пізнаємо навколишній світ, свою родину, свій народ.

Раді ми вас всіх вітати,
Бо у нас сьогодні свято –
Будемо нашу рідну мову шанувати.

2-й ведучий.

Буква до букви –

І виникло слово.

Слово до слова –

Звучить рідна мова.

1-й ведучий. Сьогоднішній захід ми присвячуємо рідній українській мові. Саме тій мові, якою ми розмовляємо, пишемо, читаємо. Тож ми починаємо змагання знавців української мови. Девіз нашого змагання:

Хто любить, знає рідну мову, тому вона всміхнеться.

Солодке слово «перемога» нелегко всім дається.

Хто мову шанує свою, хай той переможе в бою.

2-й ведучий.

І незабаром ми дізнаємося, хто стане найяскравішою зіркою у нашому королівстві рідної мови. Але кожен із вас хай пам'ятає:

Я - учень

Я - хочу знати

Я - думаю

Я - вмію

Я - знаю

Я - особистість творча

1-й ведучий. Наша зустріч буде проходити у формі мовної вікторини. У змаганні братимуть участь 2 команди. Команди мають обрати собі назву відповідно до запропонованих емблем: «Мовознавці» та «Словограй» і капітанів команд.

2-й ведучий. У нас є високо шановане журі, яке буде підраховувати отримані бали і після кожного конкурсу та в кінці змагання зробить підсумки і визначить команду-переможницю та нагородимо її медаллю «Лицар української мови»

1-й ведучий. Сьогодні ви матимете змогу показати свої:

2-й ведучий. Знання

1-й ведучий. Уміння

2-й ведучий. Навички

1-й ведучий. Ерудицію

2-й ведучий. Та кмітливість

1-й ведучий. Отже, перевіримо ваші знання української мови та української усної народної творчості загалом.

2-й ведучий. ***І тур. «Народ скаже, як зав'яже»***

1-й ведучий. Один із визначних скарбів усної народної творчості є прислів'я та приказки, в яких зосереджена народна мудрість. Протягом I туру кожній команді по черзі будуть запропоновані частини прислів'їв, які необхідно продовжити; якщо одна команда не дає відповіді, то це право переходить до команди суперника. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал. Отож, вперед. Розпочнемо з команди «Мовознавці».

1. Хто не робить...(той не їсть).
2. Куй залізо...(поки гаряче).
3. Що посієш...(те й пожнеш).
4. Зробив діло...(гуляй сміло).
5. Не вір словам...(а вір ділам).
6. Лінивий двічі робить, а скупий...(двічі платить).
7. Життя прожити - ...(не поле перейти).
8. Дарованому коневі...(в зуби не заглядають).
9. Вік живи...(вік учись).
10. Під лежачий камінь...(вода не тече).
11. Сім раз відмір...(раз відріж).
12. Краще синиця в руках...(ніж журавель у небі).
13. На чужому горі...(щастя не збудуєш).
14. Не одежа красить людину...(а добрі діла).

15. Слово – не горобець... (вилетить – не впіймаєш).
16. З ким поведешся... (того й наберешся).
17. Хочеш їсти калачі... (не сиди на печі).
18. Умій вчасно сказати і вчасно... (змовчати).
19. Шабля ранить голову, а слово -... (душу).
20. Більше діла – ... (менше слів).
21. Хто людей питає, той ... (розум має).
22. Без верби і калини ... (нема України).
23. Книга вчить, як ... (на світі жить).
24. Не той друг, хто медом маже, а той, ... (хто правду каже).
25. Не знаючи броду, ... (не лізь у воду).
26. Нових друзів май, а старих ... (не забувай).
27. Не хочеш почути поганих слів, ... (не кажи їх сам).
28. Дав слово - ... (дотримай його).
29. Більше діла - ... (менше слів).
30. Хто людей питає, ... (той розум має).
31. Ледачий змолоду –... (нещасний на старість).

2-й ведучий. Шановне журі, просимо підрахувати бали за перший тур. Зараз, поки журі підраховує бали за перший конкурс, ми прослухаємо *пісню «Україночка»*

1-й ведучий. Отже, закінчився перший конкурс. Можна ставити вже перші бали. Журі просимо оголосити бали для кожної з команд.

2-й ведучий. *II тур. «Знавці приказок та прислів'їв».*

1-й ведучий. Наші предки передавали з уст в уста, з покоління в покоління усю життєву мудрість українського народу. Тож метою нашого наступного конкурсу є пригадати, які ви знаєте прислів'я та приказки з усім нам відомими і вживаними словами. Отож прошу по одному з представників команд до мене підійти і вибрати відповідні компоненти (стрічки із скриньки): голова, праця, друг, розум (учасники повертаються до команд).

1-й ведучий. На обмірковування всім командам дається 3 хвилини (учасники виконують). За кожну правильну відповідь нараховується 2 бали. Першою відповідає команда «Словограй». А поки наші команди виконують поставлене перед ними завдання ми пропонуємо вашій увазі *поезію «Говоріть» у виконанні учениці 8 класу Марії Венгрус*

«Говоріть»

Говоріть, як колись вас навчала матуся,
Говоріть, як навчав у дитинстві татусь,
Легко так, вільно так, щоб слова були в русі,
Не тримайте слова, віддавайте комусь.
Як воліла б відкритися ваша душа,
Може, хочеться їй у словах політати,
Привітати когось, або дати відкоша.
Слів у мові мільйон, вибирайте найкращі,
Кожне з них, лиш торкни, як струна, виграва,
Зрозумілі, вагомі, й усі вони наші –

Мелодійні, дзвінкі, українські слова.
Обминайте чужинні слова кострубаті,
Що до нашої мови зухвало повзуть.
Говоріть, почувайтеся, наче на святі,
І натхненні слова радість вам принесуть.
Говоріть про любов і про віру у щастя,
Уникайте мовчання, нудьги і ниття,
Говоріть, хай в розмові слова веселяться,
Говоріть і продовжуйте мові життя.

Орієнтовні відповіді:

Голова – за дурною головою і ногам нема покою; одна голова добре, а дві краще; лису голову кожен голити годен; дві голови не влізуть в одну шапку.

Праця – хто не працює, той не їсть; без роботи день роком стає; людська (робота) праця – не дурниця, розкидати не годиться.

Розум - вдача гаряча, а розум миші з'їли; гарна птиця пером, а чоловік розумом.

Друг – дружба та братство – дорожче багатство; зустрів друга нового, не (дружба) забудь і старого; не май сто рублів, а одного друга; хто друга справжнього зустрів, той на великий скарб набрів.

2-й ведучий. Отже, команді «Словограй» надається слово (потім «Мовознавці»).

1-й ведучий. Шановне журі, просимо підрахувати набрані командами бали за другий тур вікторини. А поки, звучить музична пауза.

2-й ведучий. Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за другий тур.

1-й ведучий. **III тур** нашої вікторини - **«Знавці фразеологізмів»**. Командам пропонується 20 фразеологізмів, які необхідно співставити, знайшовши пару-синонім. Команді, яка найшвидше і правильно впорається з завданнями нараховується 5 балів.

1. Розбити глека	А. Полатати боки
2. Волосся дибом встає	Б. Ні риба, ні м'ясо
3. Сьома вода на киселі	В. Бідний як церковна миша
4. Рвати на собі волосся	Г. Кров холоне в жилах
5. Хоч вовком вий	Г. Чорна кішка пробігла
6. Нам'яти вуха	Д. Нашому тиніві двоюрідний пліт
7. Ні Богу свічка, ні чортові кочерга	Е. Як цвіту в городі
8. Хоч греблю гати	Є. Битися головою об стіл
9. Голий як бубон	Ж. Вилами по воді писано
10. Баба надвоє ворожила	Ї. Хоч гвалт кричи

Відповіді:

1. Розбити глека	Г. Чорна кішка пробігла
2. Волосся дибом встає	Г. Кров холоне в жилах
3. Сьома вода на киселі	Д. Нашому тиніві двоюрідний пліт
4. Рвати на собі волосся	Є. Битися головою об стіл
5. Хоч вовком вий	10. Хоч гвалт кричи
6. Нам'яти вуха	А. Полатати боки
7. Ні Богу свічка, ні чортові кочерга	Б. Ні риба, ні м'ясо
8. Хоч греблю гати	Е. Як цвіту в городі
9. Голий як бубон	В. Бідний як церковна миша
10. Баба надвоє ворожила	Ж. Вилами по воді писано

2-й ведучий: А зараз, просимо журі підрахувати бали за III-й етап конкурсу. А поки журі підраховує бали вашій увазі, шановні глядачі і наші команди, пропонується, виступ учениці 8 класу Миронюк Поліні з гуморескою «Кухлик».

Гумореска «Кухлик»

Дід приїхав із села, ходить по столиці.
Має гроші – не мина жодної крамниці,
Попросив він: «Покажіть кухлик, той, що скраю.»
Продавщиця: «Што? Чего? Я не розумію?!»
Кухлик, любя, покажіть, той, що збоку смужка.
– Да какой же кухлік здесь, если это кружка!
Дід у руки кухлик взяв, і насупив брови:
В Україні живете й не знаєте мови...
Продавщиця теж була гостра і бідова.
У мене є свій язик, ні к чому мені мова!
І сказав їй мудрий дід: «Цим пишатися не слід,
бо якраз така біда в моєї корови:
має бідна язика і не знає мови!»
Мово рідна, слово рідне,
Як тебе забути?
Треба в нашій Україні
Українцем бути!
Ненька вчила говорити,
Співанку співати,
То чи можемо слово рідне
Нині забувати?

2-й ведучий. Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за третій тур вікторини.

1-й ведучий. **IV тур** нашої вікторини - **«Мовне асорті»**. Кожній команді і кожному її учаснику будуть запропоновані питання, на які необхідно дати відповідь. Якщо одна команда не дає відповіді, то це питання не зараховується. Вигукувати та підказувати забороняється, навіть у межах однієї команди, гравець має відповідати самостійно. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал. Отож, у кожній з команд є можливість набрати аж 40 балів за цей тур вікторини.

Питання для I команд:

КОНКУРС « ХВИЛИНКА »

(запитання і відповіді даються протягом 1 хвилини. За правильну відповідь – 1 бал).

I команда

1. Державна мова України (українська).
2. Найбільша одиниця мови (текст).
3. Частина мови, яка називає ознаку (прикметник).
4. Знак у кінці питального речення (?).
5. Чим починається репліка діалогу на письмі (-).
6. Слова з протилежним значенням (антоніми).
7. Перша буква у власній назві (велика).

8. Знак у слові з-поміж (дефіс).
9. Наука про звуки мови (фонетика).
10. Розписне яйце (писанка).
11. Скільки -н- у слові незрівнянний (чотири).
12. Головні члени речення (підмет, присудок).
13. Документ про середню освіту (атестат).
14. Символ українців, що оберігає (оберіг).
15. Префікс у слові прекрасний (пре-).
16. Частина мови а (сполучник).
17. Список літер встановленого порядку (алфавіт).
18. Займенник з однієї букви (Я).
19. Частина тексту з нового рядка (абзац).
20. Остання буква у слові шістдесят (т).
21. Розділ науки про правопис (орфографія).
22. Скільки букв в українському алфавіті? (33)
23. Назвіть останній відмінок української мови. (Клична форма)
24. Який знак в українській мові не є розділовим? (Дефіс, апостроф)
25. Скільки голосних в українській мові? (6)
26. Поставте займенник «себе» в Н.в. (Немає Н.в.)
27. Яка частина мови не належить ні до самостійних, ні до службових частин?
(Вигук)
28. Скільки звуків у слові «кущ»? (4)
29. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Ь)
30. Рід іменника «сирота». (Спільний)
31. Головні члени речення. (Підмет і присудок)
32. Поставте у кличний відмінок слово «юнак» (Юначе!)
33. Яка частина мови вказує на предмет, але не називає його? (Займенник)
34. Чуже мовлення, передане дослівно. (Пряма мова)
35. Дослівно наведений уривок з якогось тексту. (Цитата)
36. Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків.
(Додаток)
37. Назвіть знак, що позначає роздільну вимову. (Апостроф)
38. Що вивчає розділ про мову «Морфологія»? (Частини мови)
39. Розділ науки, який вивчає звуки. (Фонетика)
40. Поставте дієслово «вигукувати» у наказовий спосіб. (Вигукуй)
41. Поставте іменник «мати» в О.в. (матір'ю)
42. Назвіть слова з префіксом -прі. (Прізвисько, прірва, прізвище)
43. Скільки звуків у слові «ходжу»? (4)
44. Частина слова без закінчення. (Основа слова)
45. Державна мова України? (українська)
46. Як називаються літери, що записані у певному порядку? (алфавіт)
47. Український народний танець? (гопак).
48. Назва якої країни вміщує 2 займенники по краях, а в середині назва маленької конячки? (Японія).
49. Суть Емського указу? (Заборона розмовляти українською, писати і друкувати твори цією мовою)
50. Слова, що мають багато значень? (багатозначні)

51. Слова, що мають спільний корінь? (спільнокореневі)
52. Словник, з якого дізнаємося значення слова? (тлумачний)
53. Який знак ставиться в кінці розповідного речення? (крапка)
54. Частина слова перед коренем (префікс)
55. Розмова двох осіб (діалог)
56. Прикраси з перлів, коралів, які носять жінки на шиї (намисто)
57. Квіти, листя, гілки, сплетені в коло, яким зазвичай прикрашають голову дівчата (вінок)
58. Чоловік стосовно своїх дітей (батько)
59. Гра-задача, коли необхідно вписати літери в перехресні рядки клітинок накресленої фігури (кросворд)
60. Особа, що керує оркестром чи хором (диригент)
61. Крупа з проса (пшоно)
62. Небесне тіло, яке обертається навколо сонця і отримує від нього світло і тепло (планета)
63. Мати дружини (теща)

Питання для II команд:

II команда

1. Без чого зникає народ? (без мови).
2. Найменша одиниця мови (звук).
3. Слова спільного кореня (спільнокореневі).
4. Частина мови слова зошит (іменник).
5. Знак у кінці розповідного речення (крапка).
6. Розділовий знак при звертанні (кома або знак оклику).
7. Словник про значення слів (тлумачний).
8. Власний життєпис (автобіографія).
9. Стиль підручника (науковий).
10. Остання частина слова (закінчення).
11. Документ про хід зборів (протокол).
12. Розмова двох осіб (діалог).
13. Опис природи (пейзаж).
14. Помилка в правописі (орфограма).
15. Що стоїть перед коренем (префікс).
16. Слова, близькі за значенням (синоніми).
17. Остання літера алфавіту (я).
18. Буква, яка не є звуком (ь). Невеличкий твір повчального змісту (байка).
19. Страва з варених крупів (каша)
20. Крупа з проса (пшоно)
21. Найбільша одиниця мови (текст).
22. Частина мови, яка називає ознаку (прикметник).
23. Знак у кінці питального речення (?).
24. Слова з протилежним значенням (антоніми).
25. Перша буква у власній назві (велика).
26. Скільки -н- у слові незрівнянний (чотири).
27. Символ українців, що оберігає (оберіг).
28. Префікс у слові прекрасний (пре-).

29. Займенник з однієї букви (Я).
30. Остання буква у слові шістдесят (т).
31. Розділ науки про правопис (орфографія).
32. Частина мови слова «зошит» (іменник).
33. Власний життєпис (автобіографія).
34. Стиль підручника (науковий).
35. Помилка в правописі (орфограма).
36. Що стоїть перед коренем (префікс).
37. Слова, близькі за значенням (синоніми).
38. Остання літера алфавіту (я).
39. Числівник сорок в місцевому відмінку? (сорока)
40. Скільки складів у слові грамотний? Назвіть їх. (3, гра-мот-ний)
41. Який розділ науки про мову вивчає стійкі сполучення слів? (фразеологія)
42. Що означає фразеологізм крутити носом? (вередувати)
43. Чи відбувається спрощення у слові кістлявий? (ні)
44. Скільки букв т пишемо у слові брутто? (2)
45. За яким правилом ставимо апостроф у слові подвір'я? (після р перед я в кінці складу)
46. Скільки глухих звуків у слові копито? (3, [к], [п], [т])
47. До якої відміни належить іменник мати? (до третьої)
48. Якого часу дієслово працюю? (теперішнього)
49. Скільки в українській мові звуків? (38)
50. Що означає фразеологізм «пустити півня»? (підпалити)
51. Який дзвінкий звук відповідає глухому [с]? ([з])
52. Який корінь у слові жовтуватий? (жовт)
53. Якого часу дієслово йтиму? (майбутнього)
54. Розмальоване яйце (писанка)
55. Словниковий склад мови (лексика)
56. Старовинна обрядова новорічна пісня за старим стилем (щедрівка)
57. Влучний вираз (фразеологізм)
58. Прилад для визначення сторін світу (компас)
59. Машина для їзди, яку рухають ногами (велосипед)
60. Страва з варених крупів (каша)
61. Наука про минуле (історія)
62. Мати чоловіка (свекруха)

2-й ведучий: А зараз, просимо журі підрахувати бали за IV етап конкурсу. Поки журі підраховує бали, вашій увазі пропонується **виступ учня 10 класу з поезією В. Баранова «Українці мої».**

«Українці мої»

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,
 Я питаю в книжок, роззираюсь на кожній сторінці,
 Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і
 день,
 Коли ми перестали гордитись, що ми українці?
 І що є у нас душа, повна власних чеснот і щедрот,

І що є у нас дума, яка ще од Байди нам в'ється,
 І що ми на Україні такі український народ,
 А не просто юрба, що у звітах населенням зветься.
 І що хміль наш у пісні, а не в барилах вина,
 І що щедрість у серці, не в магазинних вітринах,
 І що є у нас мова, і що українська вона,
 Без якої наш край - територія, а не Україна.

Я до себе кажу і до кожного з вас говорю,
 Говорімо усі, хоч ми добре навчилися мовчати.
 Запитаймо у себе: відколи, з якої пори
 Почали українці себе у собі забувати?
 Можна жити «сохлом», і не згіркне від того
 хлібина.

Тільки хто ж колись небо прихилить до ваших
 могил,
 Як не зраджена вами, зневажена вами Україна?!
 Українці мої, дай вам, Боже, і щастя, і сил!

2-й ведучий: Отже, просимо журі оголосити бали за IV конкурс.

1-й ведучий. **V тур** нашої вікторини – це «**Скажи без затримки**». Назвіть антоніми до запропонованих слів, а потім і синоніми. У разі затримки - відповідає команда-суперниця. Перемагає та команда, у якій буде найбільше правильних відповідей. Кожне слово оцінюється в 1 бал. Отож, розпочнемо з антонімів.

<u>Слова для I команди (антоніми):</u>	<u>Слова для II команди (антоніми):</u>
1. Сміятися (плакати), 2. активний (пасивний), 3. корисний (шкідливий), 4. хворіти (видужувати), 5. захід (схід), 6. ганьба (слава), 7. минуле (сучасне), 8. згадати (забути), 9. працьовитий (лінивий).	1. Прокинутися (заснути), 2. вітатися (прощатися), 3. хвалити –(гудити), 4. щедрість – (скупість), 5. помилково – (істинно), 6. оптиміст - (песиміст), 7. мирний – (агресивний), 8. зачин - (кінцівка), 9. бадьорість – (втома).

1-й ведучий: А тепер попрацюємо із синонімами. Учасникам із кожної команди необхідно дібрати якомога більше синонімів до запропонованих слів. Перемагає та команда, яка зможе підібрати найбільше синонімів і, відповідно, якомога краще впоратися із завданням. Кожне слово-синонім оцінюється в 1 бал.

<u>Слова для I команди (синоніми):</u>	<u>Слова для II команди (синоніми):</u>
1. Згода – (мир, лад, гаразд, добре); 2. гречний –(ввічливий, тактовний, чемний, делікатний, люб'язний, шанобливий); 3. сильний – (могутній, колосальний); 4. розуміти – (тямити, збагнути, осмислювати); 5. йти – (летіти, шкандибати, плентатись, дріботіти, волочитись); 6. величний –(гігантський, колосальний); 7. оборона – (захист, боротьба); 8. атака – (наступ, напад); 9. вдача – (характер, натура);	1. Криниця – (колодязь, журавель); 2. неволя – (полон, рабство); 3. тиша – (спокій, затишшя); 4. навкруги – (навколо, довкола); 5. невідомий – (незнайомий, незнаний); 6. занедбаний – (занехаяний, запущений); 7. високоповажний – (високошановний, шановний, вельмишановний); 8. бити – (дубасити, духопелити, товкти, лупцювати); 9. багато – (сила-силенна, безліч, тьма).

2-й ведучий: А зараз, просимо журі підрахувати бали за конкурс «Скажи без затримки». А поки журі підрачує бали, вашій увазі пропонується **виступ учня 6 класу Казакова Богдана**

2-й ведучий. Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за V тур вікторини.

1-й ведучий. **VI тур** нашої вікторини - **«Словникар»**. Капітани обох команд запрошуються до мене. Вам буде запропоноване одне велике слово, з його літер ви повинні за 3 хвилини скласти якомога більше інших слів. І так, капітани, зосередьтесь, вам дістається слово «милозвучність». Час пішов!

Орієнтовні відповіді: (Мило, ніс, сіль, злість, вино, осінь, звучить, сіль, лози, лом, оси, міль, ніч, мови, воли).

2-й ведучий: А зараз, просимо журі підрахувати бали за конкурс капітанів «Словникар». А поки журі підрачує бали, вашій увазі пропонується **поезія «До рідного слова торкаюсь душею» Віктора Геращенка у виконанні учениці 8 класу Миронюк Поліни**

«До рідного слова торкаюсь душею...» Віктор Геращенко

До рідного слова торкаюсь душею,
Боюсь очорнити чи зрадить його.
З цих слів наша мова, пишаємось нею –
Це музика й пісня народу мого.
Без неї не зміг би на світі прожити,
Не зміг би помітити земної краси,
Не чув би й не бачив, як шепчеться жито,
З якого стікають краплинки роси.
Вона – джерело й найчистіша криниця,
З якої черпаю натхнення й снагу.
Вона кришталево дзвенить і іскриться,
Я нею тамую духовну жагу.
У шелесті трав, у цвітінні калини
Я чую цю мову у сні й наяву.
Вона в моїм серці, – це вся Україна,
Я дихаю нею, я нею живу!

2-й ведучий Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за VI тур вікторини.

1-й ведучий. **VII тур** нашої вікторини – це **«Всезнайко»**. Тому зараз, шановні гравці, здійснимо подорож по деяких містах України і ваше завдання, команди: сказати, хто вас там зустріне. Наприклад, у Києві – (киянин). Команди будуть відповідати по черзі. За кожну правильну відповідь команда може отримати по 1 балу. Розпочнемо з команди «Мовознавці».

У Харкові – харків'янин, Донбасі – (донбасівець), на Поділлі – (подолянин), у Львові – (львів'янин), в Одесі – (одесит), Сумах – (сумчанин), Чернівцях – (чернівчанин), Черкасах – (черкасець), Чернігові – (чернігівець), в Польщі – (поляк), у Тернополі –

(тернопільчанин), Каневі – (канівчанин), у Кривому Розі – (криворіжець), у Миколаєві – (миколаєвець), в Ірпені – (ірпінець), у Бердичеві – (бердичівець).

2-й ведучий. Шановне журі, просимо підрахувати бали за VII конкурс. А поки журі підраховує бали, вашій увазі пропонується *гумореска «Закультурена» у виконанні учениці 8 класу Миронюк Поліни*

гумореска «Закультурена»

Закультурилася жінка до самого краю:
Хто вона і як говорить, вже й сама не знає:
По-російськи чи вкраїнськи – розібрати трудно,
Тому й слухать її мову, слово честі, нудно.
Вже вона не розуміє, тільки «понімає»,
Уже й прати не уміє, а лише «стірає».
Вже у неї не дитина, а чудний «рібйонок»,
Вже їй діти допікають до самих «пічонок».
Вже вона «білльо» купує, але не білизну,
Вже й життя нема у неї – є «красива життя».
Не дивуйтесь, добрі люди, з такої натури:
Це ж вона, нещасна, робить заради культури,
Їй здається рідне слово пошани не гідним,
І тому гордує жінка своїм словом рідним.
Їй здається, культурнішим слово руське буде,
А не бачить, що із неї глузують всі люди.
Бо вона тепер не «руська», ані українка,
А лиш просто безтолкова, нерозумна жінка,
Що себе не поважає, ні свого народу
І собі приносить сором, і своєму роду.

2-й ведучий. Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за VII тур вікторини.

1-й ведучий. **VIII тур** нашої вікторини – це **«Відгадайко»**. Наш український народ, навіть у надзвичайно важкі для нього історичний період, умів вдало пожартувати. Тож у восьмому турі під назвою «Відгадайко!» ви покажете свою кмітливість у розгадуванні народних українських загадок. Це будуть звичайні загадки, мовні загадки-шаради та загадки-жарти. За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал. Команди будуть відповідати по черзі. Першою цього разу відповідає команда «Словограй» (загадки витягають з торбинки).

1. Без пилки, без сокири, а мости будує. (Мороз).
2. Жовтий клубок по голубій хустині качається, людям усміхається. (Сонечко).
3. Біле – не сніг, зелене – не луг, кучеряве – не людина. (Береза).
4. Маленький, чепурненький крізь землю пройшов, червону шапочку знайшов. (Гриб мухомор).
5. Білі зуби маю, та усі ховаю, довгі коси маю, та не заплітаю. (Кукурудза).
6. Одного батька і одної матері дитина, а нікому з них не син. (Дочка).
7. Голова її в коморі, а коса її надворі. (Морква).
8. Біле поле, чорне насіння, хто його сіє, той розуміє. (Книга).

9. Що іде, не рухаючись із місця? (Час).

10. У вінку зеленолистім, у червоному намисті видивляється у воду на свою хорошу вроду. (Калина).

11. Що можна бачити з заплющеними очима? (Сон).

12. Завжди в роті , а не проковтнеш. (Язик, зуби).

13. Що воно за штука, що день і ніч стука? (Серце).

14. Рогатий, а не бик, пливе, а не качка (Місяць).

2-й ведучий. Шановне журі! Просимо підрахувати набрані командами бали за VIII конкурс.

1-й ведучий. Тож зараз, поки журі буде підраховувати бали, поміркуємо: Чому ж, навіть після прийняття «Закону про мови», існує мовна проблема? Боляче дивитись на те, як «деякі українці» не розуміють значення багатьох слів рідної мови, навіть сміються, бо, бачте, смішними вони їм здаються, а не думають про те, що сміються з самих себе, зі своєї духовної убогості.

З цього приводу Іван Павліха написав байку.

Учениця виразно її зачитує.

Знайшлася Жаба серед жаб, яка сказала:

«Я дурна була б, щоб так, як предки, стала квакати.

Я буду, мов та Качка, крякати!»

Тут хтось їй заперечив сходу:

«Але ж ти жаб'ячого роду, а не качка!»

«Ну й що?! До чого ця балачка,

Коли мені миліше «кря», ніж «ква» ?

Воно дає мені права на пух, на крила...

А там, дивись, здіймуся ще й в політ,

Побачу світ: савани... води Нілу...» —

Отак мрійливо думає вона і кряче в рідному болоті

Аж котиться луна, та ба — злетіти годі.

Мораль: хто рідного не береже,

того не виручить чуже.

2-й ведучий. Отже, журі просимо оголосити бали для кожної з команд за VIII тур вікторини.

1-й ведучий. Наше свято – це поетична передмова до досконалого вивчення рідної мови. Вивчати її, удосконалювати свої знання, збагачувати словниковий запас під час читання і спілкування, досконало володіти нею – обов'язок кожного справжнього українця.

2-й ведучий. Отже, шановне журі, просимо оголосити результати вікторини!

1-й ведучий. Сьогодні, ми зайвий раз переконалися у тому, що українська мова – це безмежний океан. Вона мелодійна, як пісня солов'я, прекрасна і барвиста, наче дощова веселка. Не можна ходити по рідній землі, не зачаровуючись виплеканою у віках рідною мовою.

2-й ведучий.

Різні в світі є країни,

Різні люди є на світі,

Різні гори, полонини,

Різні трави, різні квіти..
Є з усіх одна країна,
Найрідніша нам усім,
То прекрасна Україна,
Нашого народу дім.

1-й ведучий.

Здібності свої і сили
Розвиваймо раз у раз,
Щоб була народу втіха
І велика користь з нас.
Будьмо пильні у науці,
Будьмо чесні у ділах.

2-й ведучий. На цьому наші конкурси закінчились. Ось і настав час підбити підсумки. Просимо наше журі підрахувати результати змагання та обрати команду-переможницю, а поки журі збирається з думками та закінчує підрахунки вашій увазі пропонується **інсценізований діалог патріотичної тематики у виконанні п'ятикласників**

Хлопець. Хто ти, дівчинко маленька?

Дівчинка. Доня я України-неньки.

Українкою зовуся

Й тою назвою горджуся.

Хлопець. А по чім тебе пізнаю?

Дівчинка. По українському звичаю.

В мене вдача щира й мила

І відвага духу й тіла.

І душа моя здорова –

українська в мене мова.

Хлопчик. А скажи, де край твій рідний?

Дівчинка. Там, де неба круг погідний,

Там, де сонце сяє ясне

На українські діти красні.

Де лани, степи безкраї,

Де орел буйний літає.

Де Карпат вершин високі,

Де потоків дна глибокі,

Де Дністер і хвилі Прута,

Де Дніпро – старий Славута,

Де високі могили,

Що в них голови зложили

Мої предки в лютім бою

За Україну любов свою.

Хлопець. Як допоможеш своєму люду?

Дівчинка. Добре все учити буду,

Щоб свої мене любили,

А чужії щоб цинили,

Щоб про мій народ питали

І Україну шанували.

2-й ведучий. Дякуємо за увагу.

1-й ведучий.

Запитання до I команди. Одна з букв веде себе найскромніше. Вона тиха, м'яка, самостійно нічого не вирішує і не вимовляє ні звука. Її вважають безголосою, завжди згадують однією з останніх. А виявляється - це одна з найактивніших букв. Без неї не може в багатьох випадках виявити себе аж 9 фонем. Яка це буква? (Знак м'якшення: ь.)

Запитання до II команди. Скільки літер української абетки мають у кінці своїх назв *a*? (Відповідь: Чотири: *к, х, ш, щ* - *ка, ха, ша, ща*.)

Запитання до I команди. Назви скількох букв починаються з *e*?

(Відповідь: Шести: *л, м, н, р, с, ф* - *ел, ем, ен, ер, ес, еф*.)

Мова

1. Скільки самостійних частин мови ви знаєте?
2. Що становить предикативність речення?
3. Який розділовий знак називається так, як і термін у медицині?
4. Дібрати власнеукраїнський відповідник-синонім до прізвища українського письменника-філософа.
5. Назвати іменник, який переходить в прийменник, а утворює геометричну фігуру.

Література

1. Який знак зодіака співпадає зі справжнім прізвищем письменника в українській літературі і назвати його псевдонім.
2. Яке жіноче ім'я називає почуття?
3. Яке місто постійно носить золото?
4. Яка традиція відбулася для українських дітей та існує до сьогодні з 1700 року?
5. Назвати прізвища, які асоціюються з професіями.

1-й ведучий. А зараз - гра з глядачами "**Продовж вислів**". Прошу журі зважити на оригінальність і дотепність створеного висловлювання. Зароблені в такий спосіб 1-3 бали глядач має право подарувати команді, яка йому сподобалася.

1. Найбільше дров можна наламати ... (пером).
2. Спочатку писали каменем, потім - пером і нарешті дійшли до ... (ручки).
3. З тих пір, як з'явилася писемність, світ людей поділився на тих, що пишуть, і тих, хто ... (підписується).
4. Якщо хтось називає тебе людиною з великої літери, то ... (обов'язково перевір, з якої літери починається він сам).
5. Нерозумні чим грамотніші... (тим дурніші).

Мовні загадки-шаради

1. Префікс від слова перенести, корінь від слова казати (Переказ).
2. Які пари звуків завжди маскуються однією літерою? (я, ю, є, ї, щ.)
3. Який звук можна в деяких випадках назвати невидимкою? (Й.)
4. Які три слова об'єднують 33 букви? (Абетка, азбука, алфавіт.)
5. У якому слові є сто літер п? (Стоп.)
6. Корінь від слова квітка, суфікс від слова вудочка, закінчення від слова зірка (Квіточка).

7. Як з упертої свійської тварини зробити птаха? ([с] [р]; осел — орел).
8. Який молочний продукт стане лаком, якщо прочитати його справа наліво? (сир)
9. І відомий усій шкільній дітворі. Та в словах української мови я пишує не внизу, а вгорі. (Апостроф)
10. Вмостився, схожий на гачок. Усіх примушу я питати, А сам ні пари з уст — мовчок. (Знак питання)

«Загадки-жарти»

1. Летів гурт голубів і стояло три дуби, як сядуть по два — один дуб гуляє, а як сядуть по одному, то дуба не вистачає. Скільки було голубів? (Чотири).
2. З якої миски не можна наїстися? (З порожньої).
3. У яку бочку не можна налити води? (У повну).
4. Що в людині найшвидше? (Думка).
5. Сидять три коти, проти кожного кота сидять два коти, скільки всього котів? (Три).

Хвилинка-цікавинка.

Вчитель. Як повідомляє статистика, 4-річна дитина щодоби вимовляє близько 12 тисяч слів, задаючи в середньому 920 запитань. Відомий український поет Дмитро Білоус відшукав в українській мові слово, в якому апостроф уживається двічі: між'яр'я — місцевість, розташована між ярами.

Каменем спотикання для перекладачів великого польського поета Адама Міцкевича був його рядок «піе ріє;, піе Біє;». Українські слова «пес» і «біс» не римувалися. Суперечку перекладачів випадково почув В. Сосюра і тут же видав геніальний експромт: «ні хорт, ні чорт». Українською мовою звучать і Шекспір, і Гете, і Пушкін — треба лише уміло користуватися мовним скарбом нашого народу.

Спробуємо потренуватися добирати риму.

По долині жук повзе,
На спині жука ... везе.

До землі зігнулась гілочка,
Як по ній пробігла ... білочка.

Облизала кішка кришку
І пішла ловити ... мишку.

Собі мама купила праску,
А мені новорічну ... маску.

Я поклала спати кішку
У м'яке котяче ... ліжко.

Усміхнулася Лукерка,
Як поглянула в ... люстерко.

Ворона вчила солов'я:
-Співай, сусідо мій, як ...я.

Ярослав у човен сів,
Ловить в річці ... карасів.

Їжак ожину в лісі їв
І слухав пісню ... солов'їв.

Обережним будь, Іванку,
Не розбий з варенням ... банку.

Пожовтів і пересох
На городі цар ...горох.

Має Галя добру звичку
Класти книжку на ... полицку.

Конкурс «Допиши віршика»

ЇЖАЧОК

Ходить лісом їжачок,
В нього шубка з... (ниток, дроту, колючок)

ЩО ЇЙ СНИТЬСЯ?

Вночі їй завжди півник сниться.
Вона не курка, а... (гуска, ворона, лисиця)

НА ПРОГУЛЯНКУ

У неділю на Хрещатик
Квочка вивела... (голубів, курчаток, вівців)

ХТО ТАКА?

Великі очі й голова.
Не Колобок це, а... (слон, сова, коза)

РИБАЛКА

Ярослав на камінь сів,
Ловить в річці... (щук, карасів, мух)

РОЗУМНИЦЯ

Має Галя добру звичку
Класти книги на... (вікно, підлогу, полицку)

МАЙСТЕР

Меблі, двері й чобіток
Ремонтує... (голка, ложка, молоток)

ЛІСОВЕ ТАКСІ

По дорозі жук повзе,
На спині листок... (фарбує, малює, везе)

А ЯК У НИХ

Є ім'я у мене і в сестрички,
А щеня і котик мають... (рибу, клички, назву)

НОВИЙ ГЕРОЙ

Їжак згорнувся у клубок.
– Я, – каже, – не їжак, а... (пиріжок, булочка, Колобок)

1-й ведучий. В кожному рядку вірша відкинути зайві синоніми і залишити тільки той, який допоможе розказати про свою мрію у віршованій формі.

МРІЯ

Як виросту – збудую (дім, хату, оселю),
Поставлю, колесо (приладнаю приб'ю, прикріплю).
А там я поселю (крилату, летючу, літаючу)
Лелечу клекітну (родину, сім'ю, пару)
Нехай розводиться, (селиться, гніздиться)
По всіх деревах і (будинках, хатах, оселях)
Нехай мені щоночі (здається, сниться, ввижається)
Що я літаю, наче (пташка, птиця, птах).